

УДК 351.751

“ПЕРЕДБАЧУВАНЕ ВРЯДУВАННЯ” ЯК МОДЕЛЬ СУСПІЛЬНО-ВЛАДНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ЗМІНЮВАНОВОГО ГЛОБАЛЬНОГО СВІТУ

Т. В. Бельська,

*доктор наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова*

У статті визначено, що в сучасному світі значну роль відіграють культурні цінності та ідентичності, тому глобальне суспільство – це всепланетна система співпраці та співіснування різних соціумів і культур; обґрунтовано, що глобальне суспільство формується внаслідок прагнення населення різних держав впливати на міжнародні події та процеси, зокрема на ухвалення політичних рішень міжнародних структур і розв’язання важливих міжнародних проблем; вказано, що глобалізація змінює розуміння поняття “врядування”; зосереджено увагу на “передбачуваному врядуванні” як моделі суспільно-владних відносин в умовах змінюваного глобального світу; “передбачуване врядування” передбачає можливість працювати з різними ресурсами для управління розвинутими технологіями, що базуються на знаннях; означено, що “передбачуване врядування” має на меті поєднати місцеві зацікавлені інституції зі здатністю мислити довгостроково.

Ключові слова: глобальне суспільство, “передбачуване врядування”, врядування, ухвалення рішень, влада.

T. V. Bielska,

*Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor of the Chair of Management and Administration,
O.M.Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

“ANTICIPATED MANAGEMENT” AS A MODEL OF PUBLIC-POWER RELATIONS IN CONDITIONS OF A CHANGING GLOBAL WORLD

In the article it is determined that in today’s world cultural values and identities play a significant role, therefore the global society is the entire planetary system of cooperation and coexistence of different sociums and cultures; it is justified that a global society is formed as a result of the desire of population of different states to influence international events and processes, in particular, the adoption of political decisions of international structures and the solution of important international problems; it is stated that globalization changes the perception of the notion of “management”; it focuses on “anticipated management” as a model of social and power relations in a changing global world; “anticipated management” provides the opportunity to work with various management resources, advanced technologies based on knowledge; it is noted that “anticipated management” intends to combine local institutions that are interested in this with the ability to think for a long time.

Key words: global society, “anticipated governance,” governance, decision-making, power.

Т. В. Бельская,

*доктор наук государственного управления, доцент кафедры менеджмента и администрирования,
Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.Н.Бекетова*

“ПРЕДПОЛАГАЕМОЕ УПРАВЛЕНИЕ” КАК МОДЕЛЬ ОБЩЕСТВЕННО-ВЛАСТНЫХ ОТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ МЕНЯЮЩЕГОСЯ ГЛОБАЛЬНОГО МИРА

В статье определено, что в современном мире значительную роль играют культурные ценности и идентичности, поэтому глобальное общество – это всепланетная система сотрудничества и сосуществования различных социумов и культур; обосновано, что глобальное общество формируется в результате стремления населения различных государств влиять на международные события и процессы, в частности на принятие политических решений международных структур и решения важных международных проблем; указано, что глобализация меняет восприятие понятия “управление”; сосредоточено внимание на “предполагаемом управлении” как модели общественно-властных отношений в условиях меняющегося глобального мира; “предполагаемое управление” предусматривает возможность работать с различными ресурсами управления, развитыми технологиями, основанными на знаниях; отмечено, что “предполагаемое управление” намерено совместить местные заинтересованные институты со способностью мыслить длительно.

Ключевые слова: глобальное общество, “предполагаемое управление”, управление, принятие решений, власть.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Серед науковців точиться нескінченна дискусія про те, як розвивається суспільство, в якому відношенні один до одного перебувають суспільство та держава, хто уособлює більш високі моральні цінності. Класична теорія суспільної еволюції, яка пояснювала розвиток суспільства як поступові зміни, аж до настання корінних, якісних перетворень, що призводять до стрибкоподібних різких змін, не зможе пояснити особливостей розвитку сучасного світу. Зміна характеру відносин у людському суспільстві, динамічний розвиток подій у світі, руйнування усталених відносин у міжнародному середовищі, а також підвищення напруженості та збільшення кількості локальних конфліктів спонукають до трансформаційних перетворень, пов'язаних із подальшим удосконаленням процесу прийняття рішень.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні частина вчених наполягає на тому, що соціальним подіям, у тому числі історичним процесам, властиві ритмічність або циклічність. Вони вважають, що соціальні цикли пояснюють динаміку суспільних процесів під час перехідних суспільно-історичних етапів соціальних утворень. Прихильники цієї ідеї Е.Афонін [1], І.Валерстайн [3], С.Малков [7], А.Пентленд [21; 22], П.Сорокін [11], А.Тойнбі [12] та ін.

І.Валерстайн уявляє світ у вигляді світ-систем і розуміє траєкторію прогресу як аналітичну змінну. Історичні системи можуть бути кращими й гіршими, а лінія тенденції розвитку може коливатися або бути невизначеною [3].

Українські вчені Е.Афонін [1] та А.Мартинів [1] для моделювання соціального процесу вводять поняття “універсального епохального соціетального циклу”, який охоплює феномени: революцію, інволюцію, коеволюцію та еволюцію. Вони використовують також термін “соціетальне” (societal), який запровадив у науковий обіг професор Єльського університету Т.Парсонс. Він прагнув за допомогою цього терміна виокремити закономірності певної колективної або групової організації діяльності індивіда. Т.Парсонс застосовує поняття “соціетальний”, характеризуючи процеси, які відбуваються в суспільстві в цілому [28]. Його учень та послідовник А.Келлер використовує його для соціологічного аналізу організаційних аспектів життєдіяльності суспільства, прагнучи побудувати цілісну теорію соціетальної еволюції [18].

Однак особливостями сучасного життя є швидкий темп змін, що передбачає зміну підходів до управління і, як наслідок, зміну суспільно-владних відносин.

Метою статті є обґрунтування необхідності використання нових підходів та моделей врядування в умовах глобальних змін з метою ухвалення рішень, співпраці влади і громадянського суспільства у розв'язанні суспільних проблем.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Глобальне суспільство – це єдине суспільство, економіка та культура якого займають усю Земну кулю, причому “єдине” аж ніяк не означає повністю інтегроване. Як зауважив один із перших сучасних теоретиків глобалізації Р.Робертсон, єдине суспільство або єдина культура може роздиратися конфліктами, а єдина економіка може бути полем нещадної конкуренції монополізованих груп [23, с. 25–31]. Уявлення про світ як “єдиний” означає наявність співвіднесеності, універсальної системи координат, що дає змогу описувати навіть непримиренні й ворожі ідеології або групи в цих загальних рамках. Зокрема, навіть фундаменталістські антизахідні течії змушені нехай негативно, але співвідносити себе із Заходом і капіталізмом, тобто, в термінах Р.Робертсона, релятивізувати себе. Зрештою, така релятивізація, розташування всього світу “поруч” унеможливує радикальний ізоляціонізм. Глобалізація в цій перспективі – це насамперед неможливість “не знати нічого іншого”, оскільки навіть практичне застосування найжорсткішого обмеження в єдиному світі вимагає його інтерпретації. М.Уотерс прямо визначає глобалізацію як “процес, в якому географічні обмеження, що накладаються на соціальні та культурні процеси, відступають, і це люди все більш усвідомлюють” [28, с. 3].

Глобальне суспільство – це всепланетна система співпраці та співіснування різних соціумів і культур. Вона означає існування світової спільноти як глибоко диференційованого цілого [10]. Глобальне суспільство є своєрідним результатом глобалізаційних процесів, що передбачають об'єднання держав і народів через створення єдиної політико-економічної міжнародної системи [4, с. 101]. Воно формується внаслідок прагнення населення різних держав впливати на міжнародні події та процеси, зокрема на ухвалення політичних рішень міжнародних структур і вирішення розв'язання міжнародних проблем, які здійснювались переважно автономно від суспільств [4, с. 103]. Сучасні цивілізаційні теорії переконують, що в сучасному світі відживають класичні

ідеології, а економічні, ідеологічні протиріччя поступово втрачають сенс та вплив на державну політику. Усе більшу роль у сучасному світі відіграють культурні цінності та ідентичності. Тобто ознакою глобального суспільства є крос-культурність – взаємодія представників різних культур, тобто міжкультурність, міжнародність, міжетнічність і міжнаціональність.

Глобальне суспільство містить у собі різні види суб'єктів. Воно складається зі системи суспільних структур, які характеризуються певним складом учасників (інститутів, акторів), їх добровільних асоціацій та об'єднань, соціальних груп, відокремлених від новостворюваної глобальної держави (наддержавних, міждержавних і державно-національних утворень), відносинами між ними, принципами діяльності, функціями та нормами [4, с. 58]. На думку дослідників В.Добренєкоє та Р.Войтович, до факторів становлення глобального суспільства можна віднести такі, як глобальні комунікації, глобальна економіка, глобальна політика, глобальна культура, глобальна наука, глобальна мова, глобальна уніфікація [5, с. 6–7].

Водночас Г.Почепцов вважає, що “глобальний баланс влади істотно змістився в бік комерційних систем” [8], що корелюється з ідеями Р.Фалька. Він будує свою модель людського управління на досягненнях бізнес-сектору на міжнародній арені. На його думку, ділові форуми сприяють зростанню кількості економічних провідних світових інститутів, таких як Міжнародний валютний фонд і Світова організація торгівлі, які забезпечують “арену для обговорення та рекомендацій щодо формування глобальної політики” [15, с. 215]. Модель Р.Фалька ґрунтується на співпраці між громадським і бізнес-сектором у формі світових зборів, які змогли б розв'язувати різні глобальні проблеми, ігноруючи риторику нелегітимності. Смілива пропозиція, звичайно, наражається на критику. Проти неї наводяться такі аргументи: 1) бізнес-сектор є раціональним агентом, який прагне максимізувати свій прибуток на конкурентному ринку, тоді як НПО, профспілки та інші об'єднання більш схильні до “політичних настроїв”, 2) бізнес-сектор – приватна частина в державі, відокремлена від неї, однак у нашій державі вона сьогодні є вкрай політизованою і селективною. Крім того, обрання глобальних зборів (наприклад модель Європейського парламенту) тягне за собою величезні наслідки: навіть якщо це зібрання дійсно буде надійним і представлятиме еліту суспільства, це не означає автоматично, що воно буде бездоганним [17].

Глобальне суспільство лише формується, але разом із тим має створити умови для самореалізації людства, окремих націй, соціальних груп та індивідів [4, с. 58]. Це суспільство містить у собі різні види суб'єктів. Групи інтересів можуть охоплювати академічні інститути, бізнес-клуби і споріднені мережі захисників прав споживачів, борців за права людини, різноманітні ініціативи з розвитку співпраці, екологічні рухи, етнічні групи, фонди, профспілки, групи місцевого населення, організації з надання допомоги, рухи за мир, професійні організації, релігійні організації, аналітичні центри, мережі жіночих, молодіжних об'єднань та ін. Наприклад, деякі громадські об'єднання можуть допомагати в реалізації офіційної політики або займатися комерційною діяльністю для фінансування своїх пропагандистських кампаній.

О.Матей доводить також, що глобальне громадянське суспільство є неофіційним об'єднанням автономних і самоорганізованих структур. Вона вважає, що глобальне громадянське суспільство має відображати палітру різноманітних вірувань, точок зору, думок, ідей та ідеалів; це структури офіційно визнані, які організуються та провадять транскордонну соціальну, політичну й бізнесову діяльність. Глобальне суспільство – це форми об'єднань динамічної системи, взаємопов'язані соціально-економічні інститути, розташовані по всій Землі, що мають відчутні наслідки діяльності. Крім того, вони являють собою безперервний процес соціальних взаємодій, переосмислення та створення мереж, що “складаються з пірамід і концентраторів, напрямів і кластерів соціально-економічних установ і суб'єктів, які діють у транснаціональному просторі” [17].

У сучасних умовах механізмом розв'язання всепланетарних проблем є глобальні збори, – вважає Д.Ачібугі, – які повинні виконувати тільки консультативну функцію на світовій арені, а не функцію законодавчої влади, оскільки це виключає можливість зловживання владою. Крім того, збори зосереджуватимуть увагу тільки на найбільш важливих або першочергових проблемах, таких як зміна клімату, бідність, голод, охорона здоров'я, торгівля людьми, трудова міграція, правила торгівлі, гуманітарна допомога тощо. Проте, якщо брати до уваги лише кілька питань, які здаються найбільш актуальними, це означає ризикувати залишити людей без освіти або кинути на милість деспотичних режимів із точки зору захисту прав людини. “Знедолені”, як називає їх Д.Ачібугі, мігранти й усі інші групи повинні принести користь новизни глобальному

суспільству, оскільки ці люди залишилися поза системою лише тому, що їх проблеми не є глобальними за своєю природою [14, с. 11]. Таким чином, глобальне суспільство повинно постати в будь-якій формі як неоднорідний організм, який являє собою композицію з безлічі міні-організмів, що утворюються як глобальний світ уявлень, вірувань, ідей, ідеалів і думок громадян. Це – перспективний план світового порядку. Але глобальне громадянське суспільство – це не план сам по собі, він є частиною великої реструктуризації міжнародної системи й усього світового порядку.

Населення, яке проживає на певній території, являє собою постійне співтовариство, що визначається територіально й надає певну форму публічній і приватній сферам, які панують над великими просторами соціального життя. Релевантне співтовариство змінюється постійно, і індивіди не обмежуються єдиною формою членства. Скоріше “мережі”, що становлять основу для багатьох аргументів, пов’язаних з управлінням, є мінливими, гнучкими та рухливими [17, с. 139]. Висувається також ідея, згідно з якою індивіди належать до багатьох різних спільнот, і цілком можливо, що вони навіть вступають один з одним у конфлікт. Оскільки територія держави поділяється на частини, те саме відбувається з симетрією між його межами та симетрією всередині відповідної політичної спільноти. Це стає абсолютно очевидним, коли ми починаємо міркувати про транснаціональні політичні рухи, основа яких виходить за межі належності до однієї єдиної групи.

За таких умов необхідні особливі підходи до прогнозування перспективного розвитку територій. Перетворення світового порядку будується вже не навколо політико-ідеологічних блоків держав, як це було ще у ХХ ст., а навколо світових цивілізацій (найвідомішими науковими розвідками є “Присмерк Європи” О. Шпенглера, “Осягнення історії” А. Тойнбі [12] та “Зіткнення цивілізацій і перебудова світового порядку” С. Гантінгтона [13]). Систематизуючи історію, А. Тойнбі переконливо довів, що історія людства розвивається не як пряма лінія поступового прогресу, а як циклічно-хвильове співіснування окремих цивілізацій – замкнених суспільств, в основі яких лежить релігія та форми її реалізації.

Для складання перспективного розвитку територій Л. Фуерт висуває теорію “передбачуваного врядування” та пропонує спосіб боротьби з двоскладовим явищем – прискорення та ускладнення, що разом породжує загрозу узгодженому управлінню. Різні підрозділи Кабінету Міністрів,

зокрема Міністерство оборони, мають внутрішні системи планування, які наближаються до передбачуваного управління. Такі системи недоступні на національному рівні. Як наслідок, уряд все більше обмежується вирішенням повномасштабних криз і втрачає свою спроможність формувати політику, яка дає змогу планувати майбутнє. На національному рівні не існує жодного механізму для наближення передбачуваності та політики до ефективних відносин [16, с. 31]. Відсутність системності погіршує здатність уряду мислити та діяти стратегічно та загрожує національній безпеці.

Передбачуване врядування – це “широкомасштабна спроможність, поширена суспільством, яка може працювати з різними ресурсами для управління розвинутими технологіями, що базуються на знаннях” [17, р. 218]. Воно мотивує діяльність, спрямовану на нарощування потенціалу у сфері передбачення, залучення та інтеграції, а також через їх “виробничий ансамбль”.

Наукова література розглядає паралельно поняття “передбачення” та “прогнозування”, зокрема, Д. Саревіц [25] відрізняє передбачення від прогнозування та більш схильний до терміна “передбачуване врядування”. Хоча термін “передбачуване врядування” спочатку використовувався науковцями в дослідженнях політики та навколишнього середовища, Д. Гюстон і Д. Саревіц застосували його для соціальних досліджень та нанотехнологій.

“Передбачувана демократія” Е. Тоффлера [26] полягає в тому, щоб поєднати місцеві зацікавлені інституції зі здатністю мислити довгостроково (наприклад шляхом складання довгострокового бюджету). Приклади такого довгострокового бачення наводить Г. Почепцов, зокрема такі:

1) американці збудували свій Альтернативний світ 2030 навколо чотирьох мегатрендів (розширення можливостей індивідів, дифузія влади, демографічні моделі і зростаючий взаємозв’язок їжі, води та енергії) і шести варіантів зміни правил гри (game changers). Влада буде перерозподілятися серед країн і йти від країн до неформальних мережевих структур. Є список з 15 країн, які можуть зникнути;

2) британські військові здійснили аналіз світу до 2045 р., окремі моменти якого заслуговують на увагу:

- освіта перейде в он-лайн;
- роботи змінять обличчя війни;
- молодь не матиме фінансової стабільності внаслідок зменшення кількості робочих місць, водночас вона буде отримувати багато інформації про позитивні фінансові результати інших;

– країни стануть більш залежними одна від одної економічно і політично, що накладе обмеження на свободу дій;

– економічна міць буде зміщуватися зі заходу на схід у найближчі 30 років, тому відбуватиметься перерозподіл влади в міжнародних організаціях;

– держави стануть менш значущими для людей через міграцію та інформатизацію, тому люди будуть менш зацікавленими в підтримці держав [9]. Такі передбачення можуть допомогти скоригувати міжнародну чи державну політику.

Е.Тоффлер [27] підтримує елементи, що залучають до участі, що виходять за межі бюджетів та демографічних показників, призводять до культурних змін і роблять акцент на необхідності вирішення “ключового питання”. Е.Тоффлер наголошує, що “соціальні майбутні збори” – це “порятунок для всієї системи представницької політики” [26, с. 127]. Така думка склалася як наслідок того, що технології можуть управляти самосвідомістю. Можна відслідкувати безліч механізмів впливу на свідомість – договори, регулювання, фінансування та субсидії, ліцензування та обмеження, відповідальність та компенсацію, інтелектуальну власність та ліцензування, тестування, стандарти, розуміння та залучення громадськості, громадські дії та протести, кодекси поведінки, рутинізація, лабораторна практика тощо, завдяки яким здійснюється керівництво.

Список використаних джерел

1. Афонін Е. А. Соціальні цикли: історико-соціологічний підхід / Е. А. Афонін, О. М. Бандурка, А. Ю. Мартинов. – Харків : Золота миля, 2008. – 504 с.
2. Безродна В. І. Особливості формування громадянського суспільства в процесі політичної модернізації України : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02 “Політичні інститути та процеси” / Безродна В. І. – Одеса, 2003. – 16 с.
3. Валерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валерстайн ; [пер. с англ. П. М. Кудюкина ; под общ. ред. Б. Ю. Кагарлицкой]. – СПб. : Унив. кн., 2001. – 416 с.
4. Держава і громадянське суспільство: партнерські комунікації в глобальному світі : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В. Бебика. – Київ : ІКЦ “Леста”, 2006. – 248 с.
5. Добренское В. И. Вызовы глобализации и перспективы человечества / В. И. Добренское // Вест. МГУ. – 2004. – № 4. – С. 3–20. – (Серия “Социология и политология”).
6. Здоровага М. Особливості становлення глобального громадянського суспільства / М. Здоровага // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2014. – Вип. 26. – С. 100–106.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вищевикладене допомагає пояснити необхідність поєднання “передбачення” та “врядування”. Вирішення питань, що викликають особливе занепокоєння, необхідно здійснювати через публічні дебати та слухання. Однак не слід вдаватися до ризикованих дій за обставин невідомості та значного ризику. “Передбачуване врядування” передбачає зв’язок між управлінським рішенням, якістю знань та можливістю їх застосування в умовах глобального змінюваного світу й високого ризику.

“Передбачуване врядування” надає можливість працювати з різними ресурсами для управління розвинутими технологіями, що базуються на знаннях. Воно має на меті поєднати місцеві зацікавлені інституції зі здатністю мислити довгостроково.

Підбиваючи підсумки, констатуємо, що в сучасному світі значну роль відіграють культурні цінності та ідентичності, тому глобальне суспільство – це всепланетна система співпраці та співіснування різних соціумів і культур. Глобальне суспільство формується внаслідок прагнення населення різних держав впливати на міжнародні події та процеси, зокрема на ухвалення політичних рішень міжнародних структур і розв’язання важливих міжнародних проблем. Ці процеси та процедури потребують подальшого детального вивчення.

References

1. Afonin, E.A., Bandurka, O.M. and Martynov, A.Yu. (2008), *Sotsial'ni tsykly: istoryko-sotsiolohichnyj pidkhyd* [Social cycles: historical and sociological approach], Zolota mylya, Kharkiv, Ukraine.
2. Bezrodna, V.I. (2003), “Peculiarities of formation of civil society in the process of political modernization of Ukraine”, Ph.D. Thesis, Political institutions and processes, Odessa National Law Academy, Odessa, Ukraine.
3. Valerstayn, Y. (2001), *Analyz myrovykh system y sytuatsiya v sovremennom myre* [Analysis of world systems and the situation in the modern world], translated from English by Kudiukyn, P.M., ed. by Kagarl'ckaja, B.Ju., Universitetskaja kniga, St. Petersburg, Russian Federation.
4. Bebig, V. (2006), *Derzhava i hromadians'ke suspil'stvo: partners'ki komunikatsii v hlobal'nomu sviti: navchal'no-metodychnyj posibnyk* [State and civil society: partnership communications in a global world: teaching method. manual], IKTs “Lesta”, Kyiv, Ukraine.
5. Dobren'koye, V.I. (2004), “The challenges of globalization and the perspectives of humanity”, *Vestnik MGU. Serija “Sociologija i politologija*, [Online], vol. 4, pp. 3–20.

7. Малков С. Ю. Нелинейная динамика нелинейного мира [Электронный ресурс] / С. Ю. Малков. – Режим доступа : spkurdyumov.ru/economy/nelinejnaya-dinamika-nelinejnogo-mira
8. Почепцов Г. Модель пропаганды Хомского-Хермана [Электронный ресурс] / Георгий Почепцов. – Режим доступа : http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/model_propagandy_khomskogokhermana/.
9. Почепцов Г. Далеке майбутнє, яке бачать військові, уряди і корпорації [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – Режим доступу : http://www.ji-magazine.lviv.ua/2017/Pocheptsov_Daleke_majbutne.htm
10. Співак В. М. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення в умовах глобальних трансформацій [Електронний ресурс] / В. М. Співак // Держава і право : зб. наук. пр. – 2013. – № 1(59). – С. 468–476. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/dip_2013_59_80.pdf.
11. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин ; [общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Союмонов : пер. с англ.]. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.
12. Тойнби А. Постижение истории: избранное / А. Дж. Тойнби ; [под ред. В. И. Уколовой, Д. Э. Харитоновича ; пер. с англ. Е. Д. Жаркова]. – М. : Айрис-Пресс, 2008. – 521 с.
13. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Самюель Хантингтон. – М. : ООО Изд-во АСТ, 2003. – 605 с.
14. Archibugi D. Cosmopolitan Democracy: Paths and Agents [Електронний ресурс] / D. Archibugi, D. Held // ISA Annual Convention "Globalgovernance: political authority in transition", Panel Cosmopolitan Global Governance and the Role of the State: Rethinking Sites of Legitimate Authority (MONTREAL, QUEBEC, CANADA, MARCH 16–19 (2011)). – P. 1–20. – Режим доступу : http://www.danielearchibugi.org/downloads/papers/Archibugi_and_Held_Paths_and_Ways.pdf
15. Falk Richard. Toward Global Parliament [Електронний ресурс] / Falk Richard, Andrew Strauss // Foreign Affairs. – 2001. – Vol. 80(1). – P. 212–220. – Режим доступу : <https://www.foreignaffairs.com/articles/2001-01-01/toward-global-parliament>
16. Fuerth L. Operationalizing anticipatory governance [Електронний ресурс] / L. Fuerth // Center for Complex Operations. – Режим доступу : cco.ndu.edu/Portals/96/Documents/prism/prism_2-4/Prism_31-46_Fuerth.pdf
17. Guston David H. Understanding 'anticipatory governance' / Guston David H. // Social Studies of Science. – 2014. – Vol. 44(2). – P. 218–242.
18. Keller Albert Galloway. Societal Evolution: A Study of the Evolutionary Basis of the Science of Society / Keller Albert Galloway. – New York : Macmillan Company, 1915.
19. Kooiman J. Societal Governance: Levels, Modes, and Orders of Social-Political Interaction / J. Kooiman // Debating Governance / ed. by Jon Pierre. – P. 139.
6. Zdoroveha, M. (2014), "Features of the formation of a global civil society", *Ukrains'ka natsional'na ideia: realii ta perspektyvy rozvytku*, issue 26, pp. 100–106.
7. Malkov, S.Y., "Nonlinear dynamics of the nonlinear world", available at : <http://spkurdyumov.ru/economy/nelinejnaya-dinamika-nelinejnogo-mira> (Accessed 12 November 2017).
8. Pocheptsov, H. "The model of propaganda by Chomsky Herman", available at : http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/model_propagandy_khomskogokhermana (Accessed 12 November 2017).
9. Pocheptsov, H., "A distant future that is seen by the military, Governments and corporations", available at : http://www.ji-magazine.lviv.ua/2017/Pocheptsov_Daleke_majbutne.htm (Accessed 12 November 2017).
10. Spivak, V.M. (2013), "Civil society in Ukraine: problems of formation in the conditions of global transformations", *Derzhava i pravo: zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 1(59), pp. 468–476.
11. Sorokin, P.A. (1992), *Chelovek. Civilizacija. Obshhestvo* [Chelovek. Civilizacija. Obshhestvo], translated from English, Politizdat, Moscow, Russian Federation.
12. Tojnbi, A. (2008), *Postizhenie istorii: izbrannoe* [Comprehension of history: favorites], translated from English by Zharkov, E.D., ed. by Ukolova, V.I. and Haritonovich, D.Je., Ajris-Press, Moscow, Russian Federation.
13. Hantington, S. (2003), *Stolknovenie civilizacij* [Clash of civilizations], AST Publisher, Moscow, Russian Federation.
14. Archibugi, D. and Held, D. (2011), "Cosmopolitan Democracy: Paths and Agents", *ISA Annual Convention "Globalgovernance: political authority in transition"*, Panel Cosmopolitan Global Governance and the Role of the State: Rethinking Sites of Legitimate Authority (MONTREAL, QUEBEC, CANADA, MARCH 16-19, pp. 1–20, available at : http://www.danielearchibugi.org/downloads/papers/Archibugi_and_Held_Paths_and_Ways.pdf (Accessed 17 November 2017).
15. Falk, R. and Strauss, A. (2001), "Toward Global Parliament", *Foreign Affairs* [Online], vol. 80(1), pp. 212–220, available at : <https://www.foreignaffairs.com/articles/2001-01-01/toward-global-parliament> (Accessed 17 November 2017).
16. Fuerth, L. "Operationalizing anticipatory governance", *Center for Complex Operations* [Online], available at : cco.ndu.edu/Portals/96/Documents/prism/prism_2-4/Prism_31-46_Fuerth.pdf (Accessed 07 November 2017).
17. Guston, David H. (2014), "Understanding "anticipatory governance". *Social Studies of Science*, vol. 44(2), pp. 218–242.
18. Keller Albert Galloway (1915), *Societal Evolution: A Study of the Evolutionary Basis of the Science of Society*, Macmillan Company, New York, USA.
19. Kooiman, J., *Societal governance: levels, modes, and orders of social-political interaction. Debating governance*, ed. by Pierre, J., p. 139.

20. Matei Alexandra. Making It Happen: A Global Civil Society [Электронный ресурс] / Alexandra Matei. – Режим доступа : <http://www.e-ir.info/2011/10/01/making-it-happen-a-global-civil-society/>.
21. Pentland A. Social physics. How good ideas spread – the lessons from a new science [Электронный ресурс] / A. Pentland. – New York : Penguin Press HC; January 30 2014. – Режим доступа : <http://newbooksinbrief.com/2014/02/25/53-a-summary-of-social-physics-how-good-ideas-spread-the-lessons-from-a-new-science-by-alex-pentland/>
22. Pentland A. (2014) Why startups should steal ideas and hire weirdos [Электронный ресурс] / A. Pentland. – Режим доступа : www.wired.com/2014/02/ideas-flow.
23. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture / Robertson R. – London : Sage, 1992.
24. Rudnytsky Stepan. The Ukraine and the Ukrainians [Электронный ресурс] / Stepan Rudnytsky. – Jersey City : Ukrainian National Council. – Режим доступа : <https://ia801704.us.archive.org/21/items/ukraineukrainia00rudn/ukraineukrainia00rudn.pdf>.
25. Sarewitz D. Anticipatory governance of emerging technologies / D. Sarewitz // The Growing Gap between Emerging Technologies and Legal/Ethical Oversight: The Pacing Problem / G. E. Marchant, B. R. Allenby and J. R. Herkert (eds). – New York : Springer, 2011. – P. 95–106.
26. Toffler A. Future Shock / A. Toffler. – New York : Random House, 1970.
27. Toffler A. What is anticipatory democracy? / A. Toffler // The Futurist. – 1975. – October. – P. 224–229.
28. Talcott Parsons. The system of modern societies. – Englewood Cliffs : Prentice-Hall (Foundations of Modern Sociology Series), 1971. – 152 p.
29. Waters M. Globalization / M. Waters [Электронный ресурс]. – London; New York : Psychology Press, 2001. – Режим доступа : https://books.google.com.ua/books?id=wpNtbFfn9DMC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
20. Alexandra M., “Making it happen: a global civil society” [Online], available at: <http://www.e-ir.info/2011/10/01/making-it-happen-a-global-civil-society/> (Accessed 03 November 2017).
21. Pentland, A. (2014), “Social physics. How good ideas spread – the lessons from a new science” [Online], Penguin Press HC; January 30, New York, USA, available at: <http://newbooksinbrief.com/2014/02/25/53-a-summary-of-social-physics-how-good-ideas-spread-the-lessons-from-a-new-science-by-alex-pentland/> (Accessed 03 November 2017).
22. Pentland, A. (2014) “Why startups should steal ideas and hire weirdos”, available at: www.wired.com/2014/02/ideas-flow (Accessed 03 November 2017).
23. Robertson, R. (1992) *Globalization: social theory and global culture*, Sage, London, UK.
24. Rudnytsky, S., “The Ukraine and the Ukrainians”, Ukrainian National Council, Jersey City, available at: <https://ia801704.us.archive.org/21/items/ukraineukrainia00rudn/ukraineukrainia00rudn.pdf> (Accessed 01 November 2017).
25. Sarewitz, D. (2011), “Anticipatory governance of emerging technologies”, in: Marchant, G.E., Allenby, B.R. and Herkert, J.R. (eds). *The growing gap between emerging technologies and legal/ethical oversight: the pacing problem*, Springer, New York, USA, pp. 95–106.
26. Toffler, A. (1970), *Future Shock*, Random House, New York, USA.
27. Toffler, A. (1975), “What is anticipatory democracy?”, *The Futurist*, October, pp. 224–229.
28. Parsons, T. (1971), *The system of modern societies*, Prentice-Hall (Foundations of Modern Sociology Series), Englewood Cliffs, USA.
29. Waters, M. (2001), *Globalization*, Psychology Press, London, New York, available at: https://books.google.com.ua/books?id=wpNtbFfn9DMC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Accessed 01 November 2017).